

รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก

Community-based Spectacular Rituals for Elevating Creative Tourism of Ethnic Groups in Western Thailand

¹ธนสิทธิ์ ชมชิต และ ²วงศ์ระวิทย์ น้อมนาทรัพย์

¹Tanasit Chomchit, and ²Wongrawit Nomnumsab

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม

Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand

E-mail: ¹tanasit-chomchit@hotmail.com, ²wongrawit@webmail.npru.ac.th

Received February 28, 2024; Revised March 27, 2024; Accepted April 12, 2024

บทคัดย่อ

พื้นที่ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี มีศักยภาพด้านการจัดการท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปะการแสดงชาติพันธุ์ที่งดงาม แต่ยังคงประสบปัญหาการจัดการท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยเฉพาะการจัดการแสดงพื้นถิ่นอย่างไรให้ดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เพื่อช่วยสร้างคุณค่าให้กับศิลปะการแสดงและส่งเสริมภาพลักษณ์การท่องเที่ยว การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก และ 2) จัดทำต้นแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด ในภูมิภาคตะวันตก รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว จำนวน 70 คน และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาร่วมกิจกรรมในชุมชน จำนวน 205 คน ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ 1) แบบสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุป แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา และ 2) แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. รูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชน นำบริบทชุมชนและอัตลักษณ์ของนาฏยอลังการของชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิต ประเพณีพื้นถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน นำมาสร้างสรรค์การแสดงภายใต้ชื่อชุดการแสดง “นาฏยวิถีศิลปถิ่นไทยคำ” และ “ศรัทธาแห่งพุน้ำร้อน”

2. การพัฒนารูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการสร้างการรับรู้ร่วมกัน การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการประเมินผลกิจกรรมนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ในประเด็นด้านนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มีส่วนช่วยยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในภูมิภาคตะวันตกได้

คำสำคัญ: นาฏยอลังการ; การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์; วัฒนธรรมชาติพันธุ์; ภูมิภาคตะวันตก

Abstract

Bankhaoyoi in Phetchaburi Province and Banphunamron in Ratchaburi Province have potential tourism management, local wisdom community products, and beautiful ethnic performing arts. The problems of tourism management were found to be interesting. Especially how to motivate interested tourists to promote the value of ethnic arts and image tourism. This article aimed to study 1) the community-based spectacular rituals within the context of the ethnic groups in Western Thailand and 2) to create a prototype community through creative tourism utilizing these rituals. Action research was the research methodology. The sampling group consisted of 70 individuals, including representatives from governmental agencies, the private sector, and local residents affected by tourism, along with 205 Thai tourists participating in community activities through purposive sampling. The research employed two primary instruments for data collection.

1) Group interviews for qualitative analysis and narrative description; and 2) questionnaires for statistical analysis, including mean calculation and standard deviation. The findings include: 1) The community-based spectacular rituals integrate community context and the identity of the rituals, encompassing cultural attire, lifestyle, local customs, and community products, to create performances under the titles "Thai Black Ritual Culture" and "The Devotion of Hot Springs."

2) The development of community prototypes through creative tourism involves collaborative perception-building processes, practical training, and evaluation of community-based rituals within the indigenous cultures of Western Thailand. These initiatives enhance community products, well-being, marketing communication, and creative tourism activities, ultimately elevating the status of creative tourism in the Western Thailand region.

Keywords: spectacular rituals; creative tourism; ethnic group; western region

บทนำ

การท่องเที่ยวไทยหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคไวรัสโคโรนา (COVID-19) มีทิศทางเติบโตของรายได้จากการท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้น กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2567) ได้สำรวจสถิติการท่องเที่ยวไทยระหว่างปี พ.ศ.2564–2566 พบว่า ในปี พ.ศ.2564 มีรายได้การท่องเที่ยวจำนวน 241,350.23 ล้านบาท ส่วนปี พ.ศ.2565 รายได้เพิ่มขึ้นจำนวน 1,084,575.27 ล้านบาท และ ปี พ.ศ.2566 เพิ่มขึ้นเป็นจำนวน 2,173,888 ล้านบาท จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่คำนึงถึงสุขอนามัย และมาตรฐานความปลอดภัยมากขึ้น ส่งผลให้ประเทศไทยนำเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย สถานที่ท่องเที่ยวไทยเพื่อนำเสนอคุณค่าของประเทศไทยในมุมมองใหม่ เกิดกระแสซอฟต์แวร์ (Soft Power) ได้แก่ อาหาร (Food) ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ (Film) ผ้าไทยและการออกแบบแฟชั่น (Fashion) มวยไทย (Fighting) และเทศกาลประเพณี (Festival) ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ.2566–2570) กำหนดยุทธศาสตร์การยกระดับประสบการณ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ด้วยการออกแบบและผลักดันกิจกรรมด้านศิลปะและวัฒนธรรมไทยให้โดดเด่นและดึงดูดนักท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, ม.ป.ป.)

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญา ศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนผ่านประสบการณ์ตรงร่วมกันระหว่างนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น โดยเน้นการก่อให้เกิดความรู้และประสบการณ์ที่มีคุณค่าต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรม และสามารถจัดได้ในทุกพื้นที่ที่มีเรื่องราวและอัตลักษณ์ของชุมชน (Nomnunsab & Srisawang, 2024) ชุมชนสามารถนำจุดเด่นมาทำกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเริ่มจากการหาช่างฝีมือ ภูมิปัญญา ศิลปิน ช่างนาญ หรือผลงานสร้างสรรค์ที่จะยกระดับไปสู่ชิ้นงานศิลปะได้ เช่น เครื่องจักสาน เครื่องปั้นดินเผา ผืนผ้าและการทอ ยาสุมไพร นาฏศิลป์ และดนตรีไทย (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561) ศิลปะการแสดงหรือนาฏยอลังการ ซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่สามารถนำเสนอคุณค่าให้กับนักท่องเที่ยว ประกอบกับการใช้เทคนิคการออกแบบท่าทางตามจินตนาการ เครื่องแต่งกาย แสงสีเสียง ฉากการแสดง และผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างสร้างสรรค์ เพื่อให้การแสดงมีความตระการตา ช่วยสื่อความหมายและอารมณ์ นักท่องเที่ยวให้เกิดความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์หรือความเป็นเจ้าของในชุมชน (ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร, 2560; ลักขณา แสงแดง, 2563)

พื้นที่ชุมชนในภูมิภาคตะวันตก ประกอบด้วย 2 จังหวัด ได้แก่ ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี มีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ทั้งเชื้อสายไทยทรงดำและกะเหรี่ยง จากลงพื้นที่พบว่า ชุมชนทั้งสองแห่งมีปัญหาเรื่องจัดการท่องเที่ยวอย่างไรให้น่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยเฉพาะการนำศิลปะการแสดงพื้นถิ่นที่มีความงดงามและเรื่องราวของชาติพันธุ์ แต่ด้วยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมส่งผลให้การแสดงพื้นบ้าน

จะต้องยืดหยุ่นและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ในการพัฒนารูปแบบ นาฏยอลังการจะเป็นเครื่องมือในการยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นำไปสู่การสร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และสร้างนักการตลาดออนไลน์โดยคนในชุมชน จะช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมชาติพันธุ์ในภูมิภาคตะวันตกต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก
2. เพื่อจัดทำต้นแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด ในภูมิภาคตะวันตก

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับนาฏยอลังการ

นาฏยอลังการ เป็นหลักการและวิธีการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อการพ้อนรำ การหาข้อมูล แรงบันดาลใจ นวัตกรรมการออกแบบและประกอบสร้างการกำหนดแนวคิดของเนื้อหาและรูปแบบ การพัฒนาการออกแบบท่าทาง การเคลื่อนไหว แนวทางและการวิเคราะห์ดนตรี ความสัมพันธ์ของการแสดงกับฉาก เครื่องแต่งกาย แสงสีเสียง อุปกรณ์การแสดง การคัดเลือกนักแสดง การฝึกซ้อม (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2557) สอดคล้องกับ ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร (2560) ได้กล่าวถึงนาฏยอลังการ หมายถึง เครื่องแต่งกาย การแต่งหน้า อุปกรณ์ประกอบการแสดง รวมไปถึงเวที ฉาก แสง สี เสียง และเทคนิคพิเศษ และสัมพันธ์กับแนวคิดของ ลักขณา แสงแดง (2563) ที่กล่าวว่าศิลปะการเคลื่อนไหวร่างกายที่เป็นการแสดงออกของอารมณ์ความรู้สึกของมนุษย์ ซึ่งเป็นการเลียนแบบมาจากธรรมชาติหรือกิจกรรมต่าง ๆ ของมนุษย์โดยมีรูปแบบและการเคลื่อนไหวร่างกายที่เป็นแบบแผน สรุปได้ว่านาฏยอลังการเป็นการประดับตกแต่งให้นาฏยศิลป์มีความงดงามด้วยฉาก เครื่องแต่งกาย แสงสี และเทคนิคพิเศษ เพื่อให้การแสดงมีความอลังการหรือตระการตา อีกทั้งช่วยสื่อความหมายและอารมณ์ของการแสดงเพิ่มขึ้น

จากแนวคิดนาฏยอลังการนำมาสร้างแบบประเด็นสนทนากลุ่มเกี่ยวกับรูปแบบนาฏยอลังการ โดยนำกระบวนการออกแบบท่าทาง เครื่องแต่งกาย มาเป็นฐานความคิดในการสร้างรูปแบบนาฏยอลังการที่สอดคล้องกับเรื่องราวของชุมชนในพื้นที่

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นการท่องเที่ยวเชิงคุณค่าและเปิดโอกาสให้ชุมชนได้นำทุนทางวิถีวัฒนธรรมและธรรมชาติมาสร้างโอกาส เพื่อให้ผู้มาเยือนได้เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน (Richards & Raymond, 2000) สอดคล้องกับ Greg Richards (2017) ได้ขยายความไว้ว่าจำเป็นต้องมีส่วนร่วมอย่าง

กระตือรือร้นมากกว่าการตั้งรับ และต้องอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่สอดร้อยเข้าไปเป็นหนึ่งเดียวกับสังคมนั้น โดยต้องมีส่วนร่วม ความยั่งยืน และบนพื้นฐานทรัพยากรในท้องถิ่น และสัมพันธ์กับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2560)) กล่าวถึงการท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชนและเอกลักษณ์ของสถานที่ โดยนักท่องเที่ยวได้เรียนรู้เพื่อสร้างประสบการณ์ตรงร่วมกับเจ้าของวัฒนธรรม และมีโอกาสได้ใช้ชีวิตร่วมกันกับเจ้าของสถานที่ อีกทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มที่ไม่ใช่กิจกรรมที่เน้นรายได้ของชุมชน แต่เป็นกิจกรรมที่เน้นคุณค่าของชุมชน นอกจากนี้ เครือข่ายนักวิจัยภาคตะวันตก (2563) กล่าวถึงการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นเครื่องมือในการรักษาความสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวภายในชุมชน และผลประโยชน์ที่ชุมชนจะได้รับทั้งในรูปแบบที่เป็นผลประโยชน์เชิงเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน รวมถึงการจัดให้เกิดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยวโดยเน้นการเรียนรู้ การศึกษาจากประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชุมชนนำไปสู่ปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

การศึกษาแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยนำมาออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวในการเตรียมชุมชนให้เกิดเป้าหมายและผลประโยชน์ร่วมกัน มีการประเมินผลจากการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาารูปแบบชุมชนต่อไป

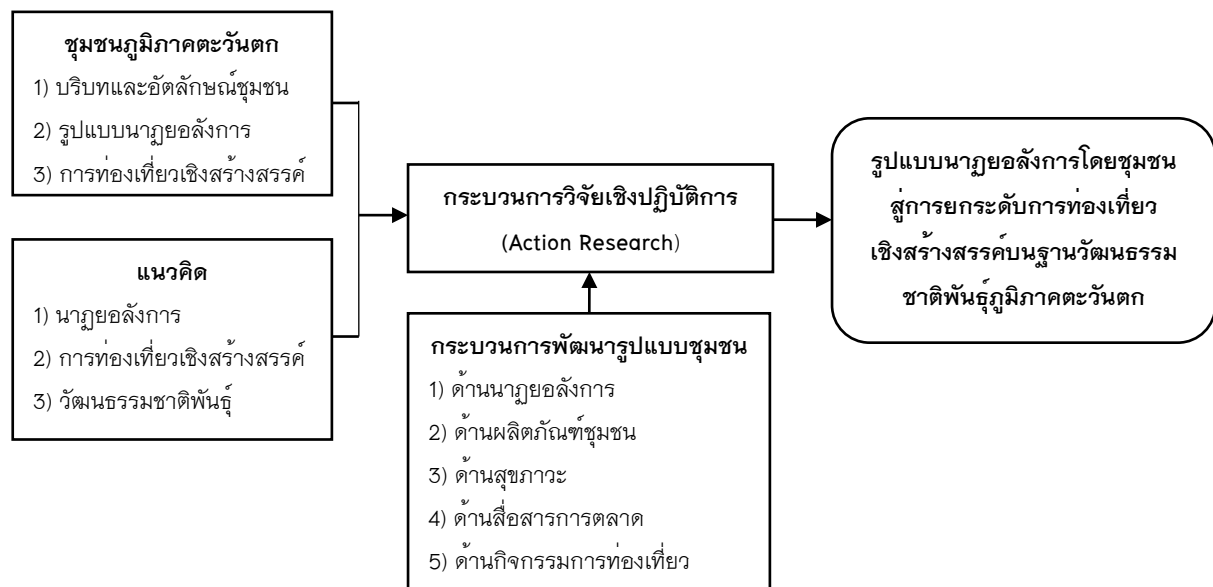
แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (2560) ได้นิยามวัฒนธรรมชาติพันธุ์ว่าเป็นกลุ่มชนที่มีความสืบเนื่องทางประวัติศาสตร์กับสังคมไทย มีความแตกต่างในเชื้อชาติ ประเพณี ภาษาพูด ที่มีการรวมเป็นพหุวัฒนธรรม มุ่งมั่นในการอนุรักษ์ พัฒนา และสืบทอดฐานดินแดนของบรรพบุรุษ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของคนรุ่นอนาคต มีความสัมพันธ์กับแนวคิดของ พระธวัชชัย อนามโย และ อุทัย สติมัน (2559) นิยามวัฒนธรรมชาติพันธุ์ว่า กลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกันมีลักษณะทางชีวภาพและเชื้อชาติเหมือนกัน รวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรม ผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือด และทางวัฒนธรรมพร้อม ๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคล ซึ่งมูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ (ม.ป.ป.) กล่าวถึงการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ไว้ 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแบ่งแยกโดยวัฒนธรรมชนชั้นแบ่งชนชั้นเกิดคนที่อยู่ชนชั้นต่ำที่สุด หรือกลุ่มชนที่อยู่นอกกระบบสังคม 2) ลักษณะทางภูมิศาสตร์ การตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกลหรือตามป่าเขา 3) การผนวกดินแดน ที่เกิดจากการขยายดินแดนหลังจากชนะสงคราม 4) การย้ายถิ่น เช่น การอพยพแรงงานหรืออพยพของผู้ลี้ภัย และ 5) ตกเป็นประเทศอาณานิคม

ดังนั้นผู้วิจัยนำแนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์มาประกอบการตัดสินใจเลือกชุมชน และใช้การสืบค้นอัตลักษณ์และความโดดเด่นในกลุ่มชาติพันธุ์มาสร้างรูปแบบนฏยอลังการและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วยแนวคิดนาฏยอลังการ แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) พื้นที่วิจัยชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี โดยมีการแบ่งตามวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษากระบวนการนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ประกอบด้วย 1) ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 15,306 คน (เทศบาลตำบลเขาย้อย, 2564) และ 2) ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 9,552 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปึง, 2564) กลุ่มตัวอย่างแบ่งเป็นชุมชนละ 35 คน รวมทั้งสิ้น 70 คน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี และชาวบ้านผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 10 ปี และมีบรรพบุรุษเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้วิจัยใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริง

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาจากผู้ทรงคุณวุฒิ ผลมีค่ามากกว่าหรือเท่ากับ 0.50 จากการวิเคราะห์เพื่อหาความเที่ยงตรงของเนื้อหา IOC มีค่าเฉลี่ยอยู่ในช่วง 0.60 และเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสนทนากลุ่มมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสร้างข้อสรุป (อัศวิน แสงพิกุล, 2562)

วัตถุประสงค์ที่ 2 จัดทำต้นแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด ในภูมิภาคตะวันตก

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) สมาชิกกลุ่มแกนนำ (Key Persons) จำนวน 70 คน และ 2) นักท่องเที่ยวชาวไทยที่ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม “วิญญูสามน้ำ ศรัทธาแห่งพุน้ำร้อน” จำนวน 143 คน และนักท่องเที่ยวจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน 62 คน ทำการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Selection)

เครื่องมือที่ใช้เป็นการอบรมเชิงปฏิบัติการและแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยประเมินค่าแบบเป็นตัวเลขในการวัดความคิดเห็นต่อรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ในประเด็นด้านนาฏยอลังการ ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ด้านสุขภาวะ ด้านสื่อสารการตลาด และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (อัศวิน แสงพิกุล, 2562)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก พบว่า

1. บริบทชุมชนและอัตลักษณ์ของนาฏยอลังการโดยชุมชน

1.1 ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำหรือลาวโซ่ง เดิมมีถิ่นฐานอยู่ที่เมืองเดียนเบียนฟูหรือเมืองลาเมืองแดง ประเทศเวียดนาม จากนั้นอพยพเข้ามาในประเทศไทยในสมัยกรุงธนบุรีจนถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ กระจายอยู่ตามภูมิภาคกลางและตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดนครปฐม ราชบุรี สุพรรณบุรี กำแพงเพชร และนครสวรรค์ เป็นต้น โดยเฉพาะอำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี เป็นถิ่นฐานเก่าแก่จนเรียกว่าบ้านเก่า (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2565) มีสภาพพื้นที่ราบลุ่มสลับเขาหินปูนเหมาะสำหรับทำอาชีพทำนาและพืชไร่ สำหรับทรัพยากรทางท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม ประกอบด้วย สวนรุกขชาติเขาย้อย วัดถ้ำเขาย้อย วัดกุฎีบางเค็ม วัดศิริวงศ์ วัดหนองปรัง ศูนย์วัฒนธรรมเขาย้อย ศูนย์วัฒนธรรมทับค้าง และพิพิธภัณฑ์ป่านถนอม เป็นต้น

อัตลักษณ์ของนาฏยอลังการโดยชุมชนเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ วัฒนธรรมการแต่งกายด้วยผ้าสีดำหรือสีกรมท่า ใส่เสื้อไทติดกระดุมเงิน นุ่งผ้าซิ่นลายแดงโม และได้รับพัฒนาต่อยอดเป็นแฟชั่นชุดไทยทรงดำจากสำนักงานจังหวัดเพชรบุรี และประเพณีอื่นก่อนพ่อนแกน การละเล่นที่ทำให้หนุ่มสาวได้มีโอกาสทำความรู้จักผ่านกิจกรรมการโยนลูกช่วง การร้องเพลงแก้กัน การหยอกกล้อ

รวมถึงการมีปฏิภาณไหวพริบของฝ่ายหนุ่มและฝ่ายสาว โดยใช้เสียงแคนเป็นเครื่องดนตรี มีขั้นตอนการเล่นลูกช่วง 6 ขั้นตอน คือ 1) การเจรจาขอเล่นลูกช่วงหรือการรับเล่นลูกช่วง 2) การโยนลูกช่วงหรือต้อดกอน 3) การขับทักทาย 4) การรำแคนและเชิงกอน 5) การวานสาว และ 6) การขับเลิกกอน (ถนอม คงยิ้มละมัย, 2557)

1.2 ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี ชุมชนที่ตั้งของกลุ่มคนไทยเชื้อสายกะเหรี่ยงโพล่งหรือโปว ในอดีตอยู่เขตทิวาสี ทางตะวันตกของจีน ก่อนอพยพผ่านสายน้ำสำคัญ 3 สาย คือ สายน้ำอิระวดี สายน้ำแม่ น้ำโขง และสายน้ำสาละวิน มาอาศัยอยู่ตามแนวเขตภาคตะวันตกและบางส่วนของภาคกลาง สันนิษฐานว่าหนีภัยสงครามในปี พ.ศ.2298 ตรงกับสมัยพระเจ้าอลองพญา (อ่องเจยะ) ทำสงครามกับพวกกมอญ และใน พ.ศ.2428 อังกฤษยึดพม่าตอนเหนือและปราบปรามกะเหรี่ยง (ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร, 2566) จนกระทั่งระหว่างปี พ.ศ. 2485-2525 ช่วงสงครามคอมมิวนิสต์ในประเทศไทย พื้นที่แห่งนี้เป็นจุดยุทธศาสตร์การต่อสู้ที่สำคัญ หลังจากที่สามารถควบคุมพื้นที่ได้จนเกิดความสงบสุขแล้ว ทางหน่วยงานมีการวางแผนที่จะเร่งรัดพัฒนาพื้นที่และส่งเสริมอาชีพแก่ราษฎรในพื้นที่ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีตามพระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้านางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ภายในชุมชนมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ น้ำพุร้อนโป่งกระทิง อุทยานแห่งชาติเฉลิมพระเกียรติไทยประจัน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่ น้ำภาชี อ่างเก็บน้ำห้วยท่าเคย และวัดพุน้ำร้อน เป็นต้น

อัตลักษณ์ของนาฏยอลังการโดยชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี มีความโดดเด่นทางด้านเครื่องแต่งกายด้วยผ้าทรงกระสอบ และปักประดับลูกเต๋อยกแต่งเป็นลวดลายอย่างสวยงาม และความสัมพันธ์กับธรรมชาติและผี มีรูปแบบความเชื่อที่สืบทอดเป็นประเพณีต่อกันมา ได้แก่ ประเพณีกินข้าวใหม่ (อั้งปั้งซัง) แต่ละครอบครัวจะรวมตัวกันทำพิธีกรรมก่อนเริ่มทำไร่ เพื่อขอขมาและขอบคุณแม่โพสพ และจัดหมั้นเวียนไปในแต่ละหมู่บ้าน ส่วนประเพณีกินข้าวห่อ (อั้งมีถอง) ความเชื่อเกี่ยวกับขวัญประจำตัว มีการเรียกขวัญผูกข้อมือโดยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นสิริมงคลและช่วยให้ขวัญที่หายกลับมาสู่เจ้าของ จากนั้นร่วมกันกินข้าวห่อ เชื่อมโยงสายใยครอบครัวและชุมชน

2. สร้างสรรค์ชุดการแสดงนาฏยอลังการโดยชุมชน

2.1 ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี นำเสนอการรำแคนและการใช้เครื่องจักสานของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำ ภายใต้ชื่อชุดการแสดง “นาฏยวิถีศิลป์ถิ่นไทยดำ” มีการใช้แคน และเพิ่มความอลังการด้วยชาวด์เอฟเฟค ประกอบตลอดทั้งเพลง และช่วงการแสดง แบ่งเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 สีสการรำแคนดั้งเดิม และการแปลแถวประกอบการแสดง

ช่วงที่ 2 เรื่องราววิถีชีวิต ประเพณี การใช้เครื่องจักสาน และผลิตภัณฑ์ชุมชน

ช่วงที่ 3 ความสนุกสนานของชุมชนบ้านเขาย้อย และเชิญชวนนักท่องเที่ยวมาร่วมการแสดง

2.2 ชุมชนบ้านพุร้อน จังหวัดราชบุรี นำเสนอท่ารำกะเหรี่ยง การประกอบอาชีพ และการละเล่นของชาวกะเหรี่ยง ภายใต้ชื่อชุดการแสดง “ศรัทธาแห่งพุร้อน” นำเครื่องดนตรีของชาติพันธุ์มาบรรเลงกับดนตรีร่วมสมัย แบ่งช่วงการแสดงเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 สายน้ำกับชาวกะเหรี่ยง

ช่วงที่ 2 วิถีชีวิตการทำนาของชาวกะเหรี่ยง แสดงออกเป็นท่วงท่าตั้งแต่การปลูกข้าวจนถึงการดำข้าว

ช่วงที่ 3 การเล่นเกมทบไม้ และการเต้นรำร่วมกันกับนักท่องเที่ยว

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัยต้นแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ด้วยนาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาดในภูมิภาคตะวันตก พบว่า

1. กระบวนการพัฒนารูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เป็นการสร้างการรับรู้ร่วมกันในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ จากนั้นร่วมกันดำเนินการจัดเตรียมพื้นที่โดยผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีเป้าหมายในทิศทางเดียวกัน และเห็นผลประโยชน์ร่วมที่ได้รับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งแยกประเด็นในด้านการพัฒนาดังนี้

1.1 ด้านนาฏยอลังการ มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้อำนวยการกองการศึกษา ครูกลุ่มสาระวิชาศิลปะของโรงเรียนในพื้นที่ เพื่อแลกเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาสร้างสรรค์การแสดงโดยกระบวนการมีส่วนร่วม และจัดทำเป็นสื่อการเรียนรู้การแสดงเพื่อจัดกิจกรรมอบรมด้านศิลปะการแสดงให้กับครูและนักเรียนโรงเรียนในพื้นที่ต่อไป

1.2 ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ร่วมกันออกแบบร่างผลิตภัณฑ์ที่มีความน่าสนใจและสื่อถึงอัตลักษณ์ชุมชน และนำไปปรับแก้แบบกับตัวแทนในชุมชน มีทดสอบการใช้งานกับนักแสดงชุดนาฏยอลังการ จากนั้นนำไปประเมินความพึงพอใจต่อความสวยงามของผลิตภัณฑ์ส่งเสริมนาฏยอลังการโดยนักท่องเที่ยวและบุคคลทั่วไป

1.3 ด้านสุขภาวะ ใช้การสร้างเครือข่ายคณะกรรมการจัดการชุมชนสุขภาวะ เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมการจัดการชุมชนสุขภาวะของชุมชน มีแนวทางการดำเนินกิจกรรมเพื่อนำไปทดลองปฏิบัติ ได้แก่ 1) กิจกรรมคัดกรองภาวะสุขภาพของชุมชน 2) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพแกนนำด้านความปลอดภัยในพื้นที่ 3) กิจกรรมสร้างทีมנדสพด้วยภูมิปัญญาการแพทย์ไทย 4) กิจกรรมการเคลื่อนไหวกิจกรรมสำหรับกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน

1.4 ด้านสื่อสารการตลาด ทางชุมชนให้ความสนใจในการประชาสัมพันธ์ให้กับนักท่องเที่ยวได้รู้จักและมาท่องเที่ยวในพื้นที่ มีความเห็นร่วมกันว่า สื่อสารการตลาดจะต้องประกอบด้วยสื่อแผ่นที่แนะนำเส้นทางท่องเที่ยวในชุมชน สื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ สื่อเว็บไซต์แอปพลิเคชันแนะนำพิพิธภัณฑ์บ้านถอม

2. จัดกิจกรรมอบรมอีเวนท์โดยชุมชนนาฏยอลังการ ชุมชนมีมติร่วมกันที่จัดกิจกรรมท่องเที่ยวรองรับนักท่องเที่ยวเสมือนจริง ซึ่งชุมชนบ้านเขาอ้อย จังหวัดเพชรบุรี ประสงค์ให้มีการอบรมทายาท

พิพิธภัณฑ์ปานถนอม และชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี อบรมตำรับอาหารพื้นถิ่น โดยนำลัษณะบ้านคาเป็นวัตถุดิบหลัก ซึ่งขั้นตอนการอบรมครั้งนี้จะนำไปสู่การประเมินผลการนำเสนองานการท่องเที่ยวของชุมชนในลำดับต่อไป

3. ผลการประเมินรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตกจำนวน 2 ครั้ง ได้แก่ ครั้งที่ 1 กิจกรรม “วังบุญสามน้ำ ศรีท้าวแห่งพุน้ำร้อน” โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีและทีมวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ระหว่างวันที่ 26-27 สิงหาคม 2566 ณ ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี จำนวน 143 คน และ ครั้งที่ 2 กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ต้อนรับโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา วันที่ 27 พฤศจิกายน 2566 ณ พิพิธภัณฑ์ปานถนอม ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี จำนวน 62 คน โดยมีผลประเมินการดำเนินงานดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงความคิดเห็นต่อรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชน

ความคิดเห็นต่อรูปแบบ นาฏยอลังการโดยชุมชน	ชุมชนบ้านเขาย้อย			ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน		
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านนาฏยอลังการ	4.53	0.599	มากที่สุด	4.55	0.552	มากที่สุด
2. ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน	4.15	0.736	มาก	4.18	0.675	มาก
3. ด้านสุขภาวะ	4.18	0.675	มาก	4.45	0.639	มากที่สุด
4. ด้านสื่อสารการตลาด	4.13	0.723	มาก	4.13	0.750	มาก
5. ด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์	4.35	0.700	มากที่สุด	4.25	0.630	มากที่สุด
โดยรวม	4.26	0.686	มากที่สุด	4.31	0.649	มากที่สุด

จากตารางความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนตามพื้นที่ ดังนี้

ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.686) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยมีความคิดเห็นมากที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ ด้านนาฏยอลังการ ($\bar{x} = 4.53$, S.D. = 0.599) และด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.700) และมีความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ ด้านสุขภาวะ ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.675) ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ($\bar{x} = 4.15$, S.D. = 0.736) และด้านสื่อสารการตลาด ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.723)

ชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.31$, S.D. = 0.649) เมื่อพิจารณารายข้อ โดยมีความคิดเห็นมากที่สุด 3 ประเด็น ได้แก่ ด้านนาฏยอลังการ ($\bar{x} = 4.55$, S.D. = 0.552) ด้านสุขภาวะ ($\bar{x} = 4.45$, S.D. = 0.639) และด้านกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.630) และมีความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน ($\bar{x} = 4.18$, S.D. = 0.675) และด้านสื่อสารการตลาด ($\bar{x} = 4.13$, S.D. = 0.750)

การวิเคราะห์จากผลสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและชุมชนทั้ง 2 แห่ง สามารถสรุปข้อเสนอแนะได้ว่า การจัดกิจกรรมมีความหลากหลาย ช่วยเพิ่มความบันเทิงและสีสันของการจัดงานได้เป็นอย่างดี นับว่าเป็นการจัดการท่องเที่ยวโดยใช้แนวคิดเรื่องชาติพันธุ์มาเป็นฐานความรู้ในการอธิบายเรื่องราวของชุมชนผ่านรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชน ผู้การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในภูมิภาคตะวันตกได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 2 แสดงรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก

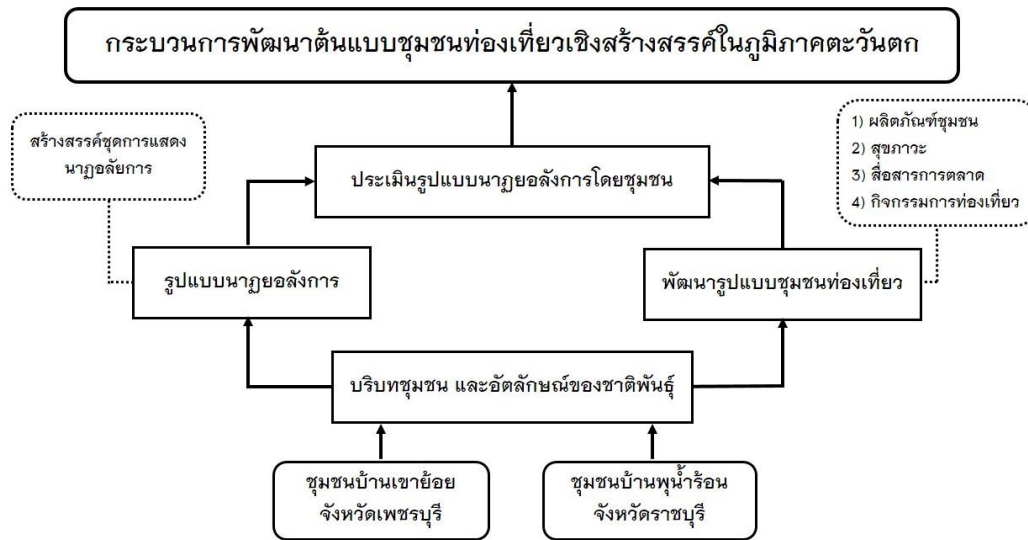
อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า ชุมชนบ้านเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี และชุมชนบ้านพุน้ำร้อน จังหวัดราชบุรี นำแนวคิดทางวัฒนธรรมการแต่งกาย วิถีชีวิต ประเพณีพื้นถิ่น และผลิตภัณฑ์ชุมชน นำมาสร้างสรรค์การแสดง ภายใต้ชื่อชุดการแสดง “นาฏยวิถีศิลป์ถิ่นไทยดำ” และ “ศรัทธาแห่งพุน้ำร้อน” มีการใช้เครื่องดนตรีของชาติพันธุ์มาบรรเลงกับดนตรีร่วมสมัยและซาวด์เอฟเฟกต์ประกอบ สัมพันธ์กับ ฐานีย์ สังสิทธิวงศ์ (2564) ศึกษาเรื่อง พุทธศาสน์นาฏกรรม: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากบริบท สังคมร่วมสมัยในพระพุทธศาสนาเรื่องพุทธศาสน์ ศรัทธา ผ้าเหลือง โดยเริ่มจากการมีแนวคิดที่สะท้อนถึงพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมปัจจุบัน พบว่าเป็นเรื่องราวการแสดงซึ่งต้องทำการสร้างสรรค์

ออกแบบลีลา การสร้างสรรค์ทำนองเพลง การออกแบบเครื่องแต่งกาย การออกแบบฉากและแสง การออกแบบอุปกรณ์การแสดง ไปจนถึงการคัดเลือกนักแสดง ซึ่งขั้นตอนดังกล่าวได้สอดคล้องกับ หลักการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ และสอดคล้องกับ ประวิทย์ ฤทธิบุญ (2565) ศึกษารูปแบบการ สร้างสรรค์นาฏศิลป์จากมายาคติได้ 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การออกแบบการแสดง 2) การคัดเลือก นักแสดงจากลักษณะทางกายภาพและความสามารถในการแสดง 3) การออกแบบลีลานาฏศิลป์โดย จินตนาการในการเลียนแบบท่าทางการเคลื่อนไหวของแมงกะพรุน 4) การออกแบบอุปกรณ์ ประกอบการแสดง 5) การออกแบบเสียงและดนตรีไทยกับดนตรีสากลโดยใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เข้า มาผสม 6) การออกแบบเครื่องแต่งกายตามรูปแบบลักษณะของแมงกะพรุน 7) การออกแบบพื้นที่ แสดงให้ความสัมพันธ์ของการออกแบบลีลาท่ารำ การแปรแถว การใช้แสงสี และ 8) การออกแบบแสง สนับสนุนบรรยากาศของการแสดงให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และมีความสัมพันธ์กับความรู้สึก อารมณ์ และ จินตนาการของผู้ชม

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า การพัฒนารูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิง สร้างสรรค์ โดยใช้กระบวนการสร้างการรับรู้ร่วมกัน การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการประเมินผล กิจกรรมอีเวนท์นาฏอลังการโดยชุมชนบนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ในประเด็นด้าน นาฏยอลังการ ผลิตภัณฑ์ชุมชน สุขภาวะ สื่อสารการตลาด และกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ มี ส่วนช่วยยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในภูมิภาคตะวันตกได้ สอดคล้องกับแนวคิด จีวรวรรณ ศรีหนูสุด และ วนิษา ตีคำ (2565) ศึกษาเรื่องกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการ ทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนบ้านเกาะแรด ตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า รูปแบบการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมในชุมชนบ้านเกาะแรดที่เหมาะสมซึ่งค้นหาร่วมกับชุมชนบน หลักคิด “ค้นหาความเป็นตัวตน รักษาอัตลักษณ์ สืบทอด สร้างการเรียนรู้ พัฒนาพื้นที่เพื่อชีวิตและ สังคม” ทั้งรูปแบบการรักษาวิถีชีวิตและทรัพยากรชุมชนเชิงบูรณาการ และรูปแบบการพัฒนาเป็นพื้นที่ ศึกษาเรียนรู้วิถีชีวิตแบบมีส่วนร่วม เป็นการทดลองนำร่องผ่านการดำเนินกิจกรรม มีกระบวนการคิด ปรัชญา ลงมือทำและประเมินไปพร้อมกัน นอกจากนี้ จริยกรณ์ ทองปั้นวรรณ์ และคณะ (2566) ได้ ขยายความถึงกระบวนการการพัฒนากลยุทธ์การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอำเภอทาลิ จังหวัดเลย ส่งผลให้เกิดการยกระดับเศรษฐกิจในชุมชน โดย 1) การพัฒนาศักยภาพคนในชุมชนและ กลุ่มการจัดการการท่องเที่ยวให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยใช้ทุน ทางวัฒนธรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่ม 2) การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวส่งผลให้คนในชุมชนแบ่งหน้าที่ทั้ง การเป็นผู้สื่อความหมาย กลุ่มผู้ประกอบการอาหาร ของที่ระลึก กลุ่มที่พักมีรายได้และสร้างความรู้รัก สามัคคีให้เกิดขึ้นกับกลุ่ม 3) ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวเข้ามาร่วมระดมความคิดเห็น แลกเปลี่ยน เรียนรู้และทำการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมไปสู่พื้นที่ใกล้เคียง

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

ภาพที่ 3 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

รูปแบบนากฎอสังการโดยชุมชนเกิดจากกระบวนการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ที่คำนึงถึงชุมชนที่อยู่ในฐานะเจ้าของพื้นที่ เป็นผู้ตัดสินใจและบริหารจัดการการท่องเที่ยว ร่วมกันค้นหาค้นหาบริบทชุมชนและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์นำมาเพิ่มมูลค่าให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และรูปแบบนากฎอสังการ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างชุมชน กับพฤติกรรมความต้องการของนักท่องเที่ยว จำเป็นต้องมีการประเมินผลจากกิจกรรมท่องเที่ยวนำร่อง นำไปสู่การปรับปรุงและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยชุมชน

สรุป

สรุปในภาพรวมของรูปแบบนากฎอสังการโดยชุมชนสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานวัฒนธรรมชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตก ใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านรูปแบบนากฎอสังการและการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ พบว่า ชุมชนภูมิภาคตะวันตกมีความโดดเด่นทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งชุมชนร่วมกันออกแบบนากฎอสังการหรือศิลปะการแสดง ให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่สะท้อนอัตลักษณ์ได้เป็นอย่างดี รวมถึงการกระบวนการพัฒนาตั้งแต่การสร้างการรับรู้เห็นผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวร่วมกัน การดำเนินการจัดเตรียมพื้นที่การอบรมให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และการประเมินผลรูปแบบนากฎอสังการโดยชุมชน นำไปสู่การยกระดับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในภูมิภาคตะวันตก

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนภูมิภาคตะวันตกนำมาออกแบบสร้างสรรค์ท่องเที่ยวตามจินตนาการที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ให้เป็นชุดการแสดงนาฏยอลังการประจำชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การปกครองส่วนจังหวัด และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ควรดำเนินการในการส่งเสริมให้เป็นศิลปะการแสดงประจำจังหวัด และสนับสนุนให้โรงเรียนถ่ายทอดฝึกสอนในการใช้จินตนาการจากวิถีชีวิตประจำวันมาออกแบบเป็นชุดการแสดงได้ด้วยตนเอง

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า รูปแบบชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มีการจัดประเมินผลนาฏยอลังการและกิจกรรมการท่องเที่ยว ส่งผลให้ชุมชนได้เรียนรู้จริงจากการดำเนินงานของกลุ่มท่องเที่ยว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด องค์การปกครองส่วนจังหวัด และชุมชน ควรมีจัดตั้งคณะกรรมการในรูปแบบธุรกิจชุมชนที่มีการบูรณาการงานท่องเที่ยวและการค้นหาทุนวัฒนธรรม นำไปสู่การสร้างกิจกรรมโอเวนที่ประจำจังหวัด เพื่อช่วยการกระตุ้นเศรษฐกิจของจังหวัดได้เป็นอย่างดี

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบรูปแบบนาฏยอลังการโดยชุมชนชาติพันธุ์ภูมิภาคตะวันตกที่สำคัญ คือ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ และทรัพยากรคนในชุมชน สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับกลุ่มท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น โดยควรให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐาน คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมและความเชื่อของชุมชน สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับการทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ภายใต้แผนพัฒนาจังหวัดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2567). สถิตินักท่องเที่ยว. สืบค้นจาก <https://www.mots.go.th/news/category/411>
- กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2560). ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ.ศ.2560-2564. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์.
- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- เครือข่ายนักวิจัยภาคตะวันตก. (2563). การท่องเที่ยวเพื่อการดื่มกินอาหารปลอดภัยเชิงสร้างสรรค์ ตามวิถีชุมชนเกษตรบนความหลากหลายเชิงพื้นที่ของภูมิภาคตะวันตก. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.).

จริยกรณ์ ทองปิ่นวรรณ์, พรกมล ระหาญนอก, พรสวรรค์ ศิริกัญจนารณ์ และ ไทยโรจน์ พวงมณี.

(2566). การพัฒนายุทธศาสตร์การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในอำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 258–271.

สืบค้นจาก https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/262032

จิรวรรณ ศรีหนูสุด และ วนิษา ตีคำ. (2565). กระบวนการเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมชุมชนบ้านเกาะแรด ตำบลดอนสัก อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี.

วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(4), 1474–1492. สืบค้นจาก

https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jmhs1_s/article/view/258866

ฐาปณีย์ สังสิทธิวงศ์. (2564). พุทธศาสนนาฏกรรม: การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากบริบทสังคมร่วมสมัย ในพระพุทธานุภาพเรื่องพุทธศาสน์ ศรัทธา ผ้าเหลือง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 15(2), 171–196. สืบค้นจาก

<https://so08.tci-thaijo.org/index.php/jhusocbru/article/view/508>

ถนอม คงยิ้มละมัย. (2557). ประเพณีอันกอนพันแค้น. เพชรบุรี: ม.ป.พ.

เทศบาลตำบลเขาย้อย. (2564). ข้อมูลเทศบาล. สืบค้นจาก <https://www.khaoyoicity.go.th/about>

ประวิทย์ ฤทธิบุญ. (2565). ศึกษาแบบการสร้างสรรคานาฏศิลป์จากมายาคติ. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 16(2), 123–136. สืบค้นจาก

<http://grad.vru.ac.th/pdf-journal/JourTs1-16-2/>

พระธวัชชัย อนุมาโย และ อุทัย สติมั่น. (2559). การเสริมสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ตามแนวอธิปไตยวัฒนธรรม 7 ในชุมชนตำบลวังกระแจะ อำเภอไทรโยค จังหวัดกาญจนบุรี.

วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 1(2), 113–124. สืบค้นจาก <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/138231/102803>

มูลนิธิโครงการสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระบรมชน-

กาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (ม.ป.ป.). *ความแตกต่างทางชาติ*

พันธุ์. สืบค้นจาก [https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=](https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=23&chap=5&page=t23-5-infodetail02.html)

[23&chap=5&page=t23-5-infodetail02.html](https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=23&chap=5&page=t23-5-infodetail02.html)

ยุทธศิลป์ จุฑาวิจิตร. (2560). *ศิลปะและวัฒนธรรมอีสาน (Arts and Culture of Isan) เน้นนาฏศิลป์*.

สืบค้นจาก <https://fineart.msu.ac.th>

ลักขณา แสงแดง. (2563). แนวคิดหลังจากการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ที่สะท้อนถึงจริยธรรม

ทางการวิจัยนาฏศิลป์. *วารสารสถาบันวัฒนธรรมและศิลปะ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*,

21(2), 122–135. สืบค้นจาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/jica/article/view/163500>

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2565). ไทดำ. สืบค้นจาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/177/>

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2566). โพล่ง. สืบค้นจาก <https://ethnicity.sac.or.th/database-ethnic/192/>

- สุรพล วิรุฬห์รักษ์. (2557). นาฏยทฤษฎี. วารสารราชบัณฑิตยสถาน, 39(3), 103–136. สืบค้นจาก <https://www.orst.go.th/FILEROOM/CABROYINWEB/DRAWER004/GENERAL/DATA0000/00000038.FLP/html/147/#zoom=z>
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2560). Creative Tourism การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ 2560. กรุงเทพฯ: โคคูน แอนด์ โค.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน).. (2561). คู่มือกระบวนการพัฒนาและยกระดับกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. กรุงเทพฯ: บุคพลัส พับลิชชิ่ง.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านปึง. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ.2566–2570). สืบค้นจาก http://www.banbunglocal.go.th/site/index.php?option=com_content&view=article&id=1182:-2566-2570&catid=35:2014-05-12-13-52-13&Itemid=104
- อัศวิน แสงพิกุล. (2562). ระเบียบวิธีวิจัยด้านการท่องเที่ยวและการโรงแรม. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Richards, G. (2017). From place branding to place making: The role of events. *International Journal of Event and Festival Management*, 8(1), 8–23.
- Richards, G., & Raymond, C. (2000). Creative tourism. *ATLAS News*, 23, 16–20. Retrieved from https://www.academia.edu/1785786/Creative_Tourism_Richards_and_Raymond_2000
- Nomnumsab, W., & Srisawang, K. (2024). Fostering creative cultural communities through interdisciplinary approaches: A mixed-methods study in central Thailand. *The International Journal of Interdisciplinary Social and Community Studies*, 19(1), 57–82. <https://doi.org/10.18848/2324-7576/CGP/v19i01/57-82>